

Szilasi László

Kései házasság

34.

A kém, aki bejött a hidegről

Gerendának állandó vicce lett, hogy sehogyan sem tudta eldönteni: a következő évben a zalai gázkitörés vagy az új kormány volt-e a nagyobb csapás. Csak a nevetést akarta: sem a gazdaság, sem a politika nem érdekelte igazán soha. A kémtematika azonban nagyon érdekelte. Mindent elolvasott John Le Carrétől. És A harmadik embertől kezdődően mindent meg is nézett.

A városban akkor már csak egy mozi volt. A Terv mozit Jaminában átalakították, kocsma lett belőle. A Brigád mozit elbontották, pedig annak a tetejét nyári estéken ki lehetett nyitni, holdfényben mozogtak a napnyugati képek. Csak a Szabadság maradt meg, vagyis hát akkor már Phaedra volt a neve. Az is volt a legszebb: szép homlokzat, hatalmas előtér, és a nézőtérről egyenesen ki lehetett lépni oldalt a Nagy Imre-szoborhoz. Magda a filmek előtt, ott szokott találkozni Gerendával. A Rónin című film megtekintése szükségszerű volt. Magda nem ismerte a szót, de a férfi elmagyarázta neki, hogy mi is a helyzet.

Azt mondta, hogy a középkori Japánban a samuráj harcosok felesküdték, hogy urukat életük árán is megvédik. Óriási szegény volt ezért rájuk nézve, ha gazdájukat mégis megölték. A gazdátlan samurájok kóboroltak az országban, zsoldosnak szegődtek, vagy útonállásból próbáltak tengődni. Az ilyen harcosokat többé nem hívták samurájoknak. Az lett a nevük, hogy rónin. Ezen minta alapján a nemzetközi helyzet enyhülésével munka nélkül maradt titkos ügynököknek is ez lett az elnevezésük. Őket már nem a lojalitás hajtotta, hanem a pénz. Ez a film, tette hozzá okoskodva, róluk szól. Magdának tetszett ez a kiindulópont. A filmet végignézte, majd tökéletesen elfelejtette.

Egy hátsó sor jobb szélén ültünk, bal kezemmel fogtam az ő jobb kezét. Hatalmas volt a keze, tiszta és száraz. Azért ültem a sor legszélén, az ő jobb oldalán, az utcán fordítva jártunk, mert nem szerettem az idegen emberek közelségét. Undorodtam a szaguktól meg a testük hőmérsékletétől. Az övét viszont imádtam. Fahéjas illata volt, nem valamiféle parfüm hatására, hanem mert ez volt bőrének alapillata, a hőmérséklete pedig kifejezetten hideg volt, mint egy szekerce nyele. És hát azért is ültem a legszélén, hogy hamar ki tudjak menni, ha szükségem lenne rá, mondanom se kellett neki, mindent kigondolt. Ő vette a jegyeket. Magától döntött. Szerettem ezt a mindenre kiterjedő gondosságot. Tudtam, hogy megbízhatok benne. Fogtam a kezét.

regényrészlet

Sportolás közben talán igen, egyébként azonban soha, semmiféle körülmények között nem izzadt. Most azonban, néhány különösképpen izgalmas jelenet közben, mintha kiütött volna a víz a tenyerén, a marok felületén, a finom árkok között a bőrt beborította egy időre valamiféle vékony, illatos burkolat. Fölemeltem a kezét. Megfordítottam. Beleszagoltam. Gyengéden megnyaltam a felületet. Bizonyos értelemben ezek voltak moziátogatásaink fénypontjai. Ez a nyalintás, ez a gyöngéd, csiklandós bocimotívum. Most sem vette észre.

Magda szinte teljesen elfelejtette azt a filmet. Az viszont megmaradt benne, hogy egy nagyon idős francia ember modellt épít, teljes tájat, precízen kifestett, harcoló vagy holt ólomkatonákkal, így ábrázol egy fontos mítoszt a szamurájok ősidejéből. Éjszaka van. Picinyke ecset, apró fogók, nagyító, pontos fényű lámpák, épül a régi monda pontos mása. Nagyon ráérős az ábrázolás ideje. Míves akciófilm. De van idő az alkotásra is. Olyan volt az emberi érzet, mintha nem is a mese hozná létre a modellt, hanem éppen fordítva. A modell már áll. Belőle születik a történet.

Amikor kiléptek a térre, Magda meg is pendítette ezt az ötletét Gerendának. Ő végighallgatta. Nem nagyon hitte. De azért bólogatott. Meg ingatta is a fejét. Amikor elváltak egymástól, már alig járt ember a főutcán. Hallgatott, aztán váratlanul visszatért az ideához. Hát, Magdám, én ezt nem hiszem. Nem hiszek az elsőbségben. Az elsőbség létében. Történet és modell, ami leképezi. Modell és történet, ami bejárja. Nem hiszem. Egyszerre vannak. Vagy sohase.

Nézett, nevetett, elszégyellte magát. Minek erőlködni. Adott egy pusztit Magdának, aztán szó nélkül elindult az övéihez.

*

35.

Teljes napfogyatkozás

Jöjjenek le! Tessék onnan azonnal lejönni!

A rendőr nem kapott világos utasítást. Semmiféle utasítást nem kapott. Magára volt utalva, nem nagyon ment neki. A levegőt vagdosta a gumibotjával, néhány éve még emberi testeken használta volna, nem lett volna kérdés vagy kérés, ma már azonban nem merte. 1999. augusztus 11-e volt, a teljes napfogyatkozás napja. Aki nem jutott ki a szabadba, a városból szemlélte a ritka természeti eseményt. És akinek ott sem jutott hely, azok nagy nevetések közepette felmásztak az Ifjúsági Ház főtermének nyereg alakú betontetejére. Onnan nézték a nem is létező Napot. Ott voltak ők is Gerendával. A rendőr tulajdonképpen nekik kiabált. Hegesztőmaszk volt mindkettőjükön, ők voltak a Vasárlarcosok, röhögtek szegény rendőr őrmesteren, háta mögött a Múzeummal, a rendőrség régi székházával. Figyelték a vissza nem térő égi csodát. Te meg csak kiabálj, te szerencsétlen.

Magda apját a háború után azért vitték el, mert a hazatért zsidó emberek feljelentették a volt rendőr főhadnagyot az oroszoknál. Irtották a zsidókat ők is, de azért nagyon haragudtak a többi zsidóirtóra. 1955-ben jött vissza. Soha nem beszélt régi tetteiről, de az emlékiratokból tudni lehetett, hogy nemcsak a csendőrök vettek részt az üldözöttek vonatra tételeiben, hanem, legalábbis itt, külön parancsra, rendőrök is, innen indultak, a későbbi Múzeumból. Bárdi rendőrt sokan ismerték a városban meg a környékben. Ismerte az a néhány zsidó is, aki visszatért, hogy aztán újra elmeneküljön a városból. És ismerte az a Gerlán élő körorvos is, akit zsidó felesége miatt szintén bevagoníroztak. Nem voltak barátok, de a rendőr szerette azt az embert, lehet mondani. Tetszett neki a hősiessége is. De azt azért nem akarta, hogy meghaljon a férfi.

Kihívta a vagonjából. Adott neki két vödört, elküldte vízért – meg hát aztán a hosszú úton is jó szolgálatot tehet majd az a két edény. Visszajött a gerlai doktor, hozta a vizet. Apám adott neki még két vödört, visszaküldte, el is kísérte a csapig. Közben becsukódott a vagon ajtaja. Belakatolták. Indulni készült a szerelvény. A kocsis zsidói azt hitték, apám bizonyos alakokat, nyilvánvalóan: rengeteg pénzért, kiszabadított. Bújtatta őket. Megmentette mindet. Az orvos azonban nem engedett. Volt nagy kiabálás, egy pofon is elcsattant. Nem hagyhatom őket magukra. Mellettük van a helyem. Mindegy, hogy hová mennek. Engedj vissza, édes öregem. Könyörgök, engedj vissza. Rohant a vonat-hoz, csak úgy lobogott utána a ballonkabátja. Futott Auschwitzba. Elérte még az utolsó kocsit, bekérdzkedett a kísérszakasz magyar katonái közé. Beengedték. Aztán az első állomáson átküldték a szomszéd vagonba, ahol eleve csak állóhely volt. De ezt az eredeti marhavagon utasai már nem láthatták. Apám pedig közel tíz évet töltött el az orosz fogságban.

Amikor visszatért a Nap, és a korábban elnémult madarak újra csivitelni kezdtek, a pár lassan ereszkedni kezdett, kezükben a hegesztőmaszkokkal vonultak lefelé a vasbeton nyeregteretén. Magda a Munkácsy Mihályról elnevezett múzeumot nézte. Régi képekről ismerte bentről is az épületet, szülei számtalan karácsonyt töltöttek ott az idősebb testvérekkel, a hatalmas fenyőfa alatt. Csoportképek, rendőr családok kicsi gyerekekkel, a férfiakon csillogó gombos díszegyenruha, sapka nélkül integetnek a jövőnek. Azokat a rendőröket látta. Nem ezt a tárgyáspakásan ordító szerencsétlent. Nincs is összeköttetés közöttük. Ezek itt szolgálnak és védenek, azt állítják legalábbis. A korábbiak lovagok voltak. Kései lovagok, akik – megfelelő viselkedés esetén – befogadták maguk közé a szarvasi parasztyereket is. Gerenda az ő szemében a lovagok közé tartozott.

*

36.

Y2K

Magda mindig kézzel írt, szükség esetén írógéppel, de azért bele kellett tanulnia, már csak Gerenda kedvéért is, a számítógépek használatába: szerették az e-mailt. Kezdetleges, de szeretetteljes végfelhasználó, az volt Magda. Éppen ezért nem a tisztai ciánszennyezés, hanem az Y2K volt számukra a következő év legjelentő-

sebb problémája. Meg kellett oldani. Végeredményben ennek a problémának a kiküszöbölhetőségén alapult a kapcsolatuk.

A rövidített évszámok használata a korábbi években programozói mesterfogásnak számított: hatékonyabbá lehetett tenni vele a gépek működését. A lyukkártyás korszakban jelentős előnyökkel járt, ha két számjeggyel kevesebbet kellett tárolni. A 2000. év problémáját azonban *éppen az okozta*, hogy négy számjegy helyett csak az utolsó kettőt használták az évek azonosítására. Ebben a rendszerben a 2000. évet ugyanúgy 00 jelöli, mint az 1900-at, és a gép az 1999 után következő 00-át 1900-ként, 19.100-ként, vagy egyszerűen 100-ként értelmezi, ami gondokat okozhat a dátumok összehasonlításakor. A dátumkiterjesztés végül megoldotta a Millennium bugot: a kétjegyű évszámokat az évszázaddal egészítették ki, így a továbbiakban négy jegyen tárolták őket a programokban. Ezt tekintették a legtisztább megoldásnak, ami egyértelmű dátumokat, időtálló és a továbbiakban alacsony fenntartási költségű programokat eredményezett. Akárhogyan is: január elsején, szombaton, nem omlottak össze a rendszerek. Magda írt Gerendának, és ő rendben válaszolt.

Összeköttetéseim révén vonalas telefonom mindig is volt. És ekkor már volt mobilom is, Gerendától kaptam egyszer karácsonyra. Nokia volt, egy egyszerű alapgép, hamar beletanultam. Nem kellett beütni azt a sok számot, megnyomtam a nevet, és már csörögött is a túrloldalon. Biztos lehettem benne, hogy nem kell érdeklődnöm: ha felveszik, az fogja felvenni, akit hívtam. A hely azonban mindörökre bizonytalanná vált. Eddig biztos volt, hogy a vonalas telefon a lakásban csörög. Azon belül fogja az ott lakók között valaki, nem tudjuk, kicsoda, felvenni, halló, halló. Most azonban, a személy bizonyossága mellett, bizonytalanná vált, hogy az adott személy hol van. Akárhogyan lehet. Bármit mondhat, bármit hazudhat, hogyan ellenőrizhetném. Eddig nem hívhattam Gerendát otthon. Még a végén Ágotha Margit vette volna fel, kínos lett volna a jelenet. Most már akármikor felhívhattam a mobilján, ha felveszik, ő lesz az. Csodás volt ez a szabadság. És hát persze elkezdtem félni. Mi van akkor, ha az én szerelmi érzésem túlságosan tapadós. Csak eddig, technikai hiányosságok miatt, nem tudtam kifejezni ragadós mivoltomat. Nem akarlak zavarni, de aggódtam érted. És mi van, ha ő ezt a ragadós-tapadós mivoltot utálja.

Gerenda is sokat idegeskedett ezen. Kevés beszédű ember volt, nem zaklatta Magdát sokszor, de az aggasztotta, hogy hogyan viselkedik majd, hogyan használja az eljövendő kommunikációs technikákat. Annak viszont nagyon örült, hogy Magdát is zavarja ez a problematika. Végül megegyeztek az sms-ek használatában, nem lett semmi baj, konkrét mobilhívás csak végveszély esetén. De mindent összevetve, Magda annak örült a legjobban, hogy a másik önismereti problémának tekintette az egészet. Hiszen hát az egész életben az a legfontosabb, drága Magdám, nem?, az önismeret. Magda szerette ezeket az aranykópéseket. Némelyiknek talán még igaza is volt. Magda mégis mindet körberöhögte. Nem tudta, hogy a férfi tudja-e, de talán nem is érdekelte.

*

37.

A kiflik természete

A következő évben megszűnt a főiskolai képzés a városban. A politikának nem kellett, a többiek meg nem harcoltak érte. Hamar kiderült, hogy mennyi minden volt erre a jókora szögre fölfüggesztve. A hallgatók megtöltötték a Megyei Könyvtárat. Ellátták vendégekkel a szórakozóhelyeket, nem kellett minden egységnek már este tíz órakor bezárnia. Jártak a gyerekek moziba, néha még a színházba is elmentek. Kongott a város. Hiányoztak belőle ezek a nagyon fiatal emberek. Gerenda, nyugalmazott főiskolai docens, csak bólogatott a kopaszodó, okos fejével. Tudtam, hogy ez lesz. Budapest: oké. Pécs, Szeged, Debrecen: a maga módján az is oké. De egyébként, ezenfelül nem lehet szíre-szóra mindenféle főiskolákat meg egyetemeket alapítani. Oxford, Cambridge: állami vagy egyházi tulajdon? Olyan régi az alapítás, hogy nem lehet megválaszolni a kérdést. Ennek az iskolának viszont nem volt semmiféle előtörténete. Anélkül meg nem megy.

Magda hallgatta, úgy gondolta, alighanem igaza lehet. Ez a közepes kis város többet veszített városiasságából, mint New York a WTC lerombolásával, 2819 halott. Mi kell egy városhoz, ezen gondolkodtak közben, mi kell hozzá leginkább. A felsőoktatásnak oda. De a város azért város maradt. Ha lebontanák a Csaba Centert, akkor is az maradna: nem kellenek olyan nagyon a bevásárlócentrumok sem. Ne legyen közoktatás. Az sem baj: áthordják a gyerekeket a szomszéd városba, iskolabusszal. Ne legyenek munkahelyek. Ott is át lehet járni, vagy dolgozhatsz otthonról, akárhová, akárkinek. Rombolják le a templomokat. Kereszt, csillag, rézkakas meg mindenféle jelkép hulljon le a porba. Az sem baj: az istentiszteletekhez a tévén, rádión is hozzáférsz. Szűnjék meg a kultúra mindenféle szolgáltatása. Könyvtár, hangversenyterem, mozi, színház: szűnjék meg mind. Ne legyen sport. Aki fut, lőjék agyon. (Ezt már azért kizáró oknak tekintette Gerenda. Nehogy már, ez volt a véleménye.) Hallgattak, nem jutott eszükbe semmi további elvehető. Ne legyen kocsmá. Ne lehessen nyilvánosan és közösségben alkoholt fogyasztani. Szűnjenek meg a kávéházak, teázók, cukrászdák. Ne lehessen oda se bemenni. (Aj-jaj, Gerenda már csak ennyit nyögött.) Elhallgattak. Felállt, kinézett az U betű öblébe meg a főutcára, a Csakajék Pékségére a nyitott ablakokon át. A fák jó alaposan megnőttek az utóbbi években. Hirtelen visszafordult.

Ne legyenek terek.

A kerítéssel lezárt magánházakon kívül ne legyen a településen semmiféle szabad tér. Ne legyen a közösségnek meg az érintkezésnek semmiféle helye. Ne tudjanak találkozni. Ne legyenek semleges területek. Magánszféra. Csak az legyen. Legyen belőle akármennyi. Toljuk őket közel egymáshoz. Nem lesz belőlük soha semmiféle városszerűség. Csak ha van közöttük némi hézag. Akármiféle hézag. Használják azt a hézagot bármire. Igen, a várost a hézag teszi. Kiitta a poharát. Legyintett. Úgy érezte, megint túlhúzta az okosságot. Töltött még magának némi bort, aztán odafeküdt mellém a franciaágyra.

Gerenda a bal oldalon feküdt, nem lehetett tudni, hogy miért, mindkettejüknek így volt természetes. Ha jó volt a kedv, úgy simultak egymáshoz, mint két kifli, bár a férfi úgy tekintette, ha nagyon jó volt a kedve, hogy ha ő nem elöl van, hanem hátul, akkor ő egy befli. Nem volt egy vicces figura. De ezt az egyet megengedte magának. Befli. Igaza volt: a sík felületeken tárolt tradicionális, görbe kiflik általában valóban balra hajolnak. Nem érnek össze. Van közöttük egy picike rés. Magda szerint Gerendának ez a picike térköz volt az igazi párkapcsolati mintája. Közel, nagyon közel, amennyire csak lehet. De össze azért ne olvadjatok. Dupla kifli nem kell. Mondj határozott nemet a duflára. Ide Magda már nem tudta követni őt.

Áll a Teszkóban a helyben sütött kiflik előtt. Sír, nevet.